

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКИЯ ПРАВОСЛАВЕН ЦЪРКВА
за религиозна и църковно-обществена просвета.

„Яко апостолом единомравнии и словенских стран учителие, Кирилле и Методие Богомудрии, Владыку всех молите вся языки словенския утвердити в православии и единомыслии, умирити мир и спасти души наша.“

† Ловчански митрополит ГРИГОРИЙ

Българската православна църква в народната ни съдба

Издава блянове на основания апостола и пророка, сушу краууголауу споману Исусу Христу, е лемже вселю соудане гостановену расету е народна светина е Господне е лемже и ам соуданесе е кланне Божие Душоу.

(Ефес. 1:20-21).

Ваше Високопроещенства,
Ваше Проөөщенства,
Боголюбиви отци, братя и сестри!

Вчера се навършиха 20 години от възстановяването на старославяната Българска патриаршия.

Днес, когато Родната ни св. Църква молитвено възпоменава и тържествено чествува светлата памет на основоположниците на славянската писменост и на българската просвета, книжовност и народна култура — равноапостолните брати от Солун св. св. Кирил и Методий, всички ние, водими от Духа Светаго и верски чувства, се събрахме в тая величествена катедрала, храм-памятник на дълбока признателност и вечна благодарност на народа ни за братската любов и неукланната жертва на еднокръпния, едноезициан и еднороден нам братски руски народ за нашето освобождение и национална независимост, и отпразнихме топла молитва към Всеопателея Бога да утвърди делото на св. Братя във вековете и поколенията, да благослови възстановяването ни пред двадесет години родна света Българска патриаршия, благодатно да я осениа, за да продължава своето държавно-народно дело и да укрепява с духовни сили и просветява с разум и младост право правящите архiereи, начело с нейния првоестител Българският Патриарх, велики клир и иерархи, за да осъществят идеалите и да следват заветите на Българската православна църква.

Боголюбиви братя и сестри! Денят 10 май никога няма да се заличи от нашето съзнание и от съзнанието на поколенията. Споменът за него всякога ще възплава сърцата с чувство на пасхална радост и национална гордост. Защото на този ден, с ценното съдействие на народната ни власт, се извърши възстановяването на древната Българска патриаршия и Родната ни св. Църква установи се устроил и канонически възстанови от предтежата Български патриарх. Това събитие е едно от най-важните в най-новата история на светата Българска православна църква. То е събитие велико с неизмеримо грамадно значение за Църква и народ. С него се достигна идеалът и се осъществиха вековните чаяния, цели и задачи, поставени на светата ни родна Църква от нейните основатели. Затова в този ден, наред с пасхалната радост от възкресението на нашия Спасител Исус Христос, който от 10 дни с пролетна свежест се носи по китната наша земя и облива сърцата на всеки явяващ, вълни на възвъшане и светла, на чиста и искрена радост вече 20 години се носят по родната земя, обхващат душите и обхватват сърцата на всички със сладостна утеха и бодря надежда от постигнати вековен църковно-народен бляк — възстановяването на Българската патриаршия.

И в същевните тревети на тая радост, застанал на тоя свещен амвон, пред мю Духовен взор се възпавя в целия свой ръст дивинат образ на Родната ни света Православна църква с величното величие и слава на нейното културно-просветно творчество и на нейното народно-възродително дело и е целия празник на неината съдба.

Боголюбиви братя и сестри, в българската историческа действителност, в живота на българина, няма институции, които да е тая непосредствено и тая жива споена с цялото битие на народа ни, с неговата съдба и идеали, както Българската православна църква. Основана преди единадесет века от боголюбивия клир и светел Борец, тя се съедини с народа ни в едно неделимо живо цяло. Тя става негово опора и творческа сила. И съдбата на българския народ стана съдба и на Българската православна църква.

И в дни на величие и възход, и в дни на падение и тежки изпитания от прерватностите на съдбата Родната ни св. Църква всякога беше при своя народ. Тя беше за него майка кръмкача. Тя окръпяше дуиа и съхраняваше ценностите му. Тя всякога издължаваше на своите недрa велики мъже и гениални спомощ, които със своя подвиг и саможертвена служба на Църква и народ се изграждаха като кръмелни камъни в строителната сграда на държавата и църквата ни. Те бвестват като звезди иностраней върху небосвода на църковно-историческата ни действителност и с незадаващата си светлина озаряват заветните идеали на Църква и народ. Да соца дн имената ни? Но те са вдъхнати в сърцата ни с огнени слова

и са начертани в народната и църковната ни летопис със алатни бузици.

Възлюбени в Господа братя и сестри, здравите основи на българската народност бяха положени върху християнската православна вяра, върху делото на Българската православна църква. Богомъдрият цар и светел Борец, поел кормилото на държавния кораб на България в един исторически съдбовен момент когато младата Българска държава, неукрепна-ла в самобитно-национално отношение, се нуждаеше от една обединителна сила, която да сплоти в едно цяло двата етнически елемента — българи и славяни, различни по култура и вяра, с творчески си гений, пророческа проникновеност и дълбочина, вижда тая сила в християнската православна вяра. Той добре разбира и твърдо се убедиа, че само християнството може да обедини и сплоти народа в едно народностно единство и да го обособи в гранитно здрава държава. В Православната църква той вижда оня институт, който ще бъде стожерът на държавната идея и на народната самобитност. Затова той решава да укрепи основите на българската държава и народност върху християнската вяра, която единствена е била в състояние да вдъхне на народа сили за живот и го поведе към народно творчество и възход. Делото му се увенчава с успех и затвърдява през вековете. То бе подето от неговия син Симеон, който надигна величното на България и възвеси Българската православна църква в ранг на Патриаршия.

Творчески личнелната сила на Българската православна църква се прояви не само и изграждано на държавническата самобитност и народното единство, но и в изграждането на духовната ни култура. Църквата създаде родната ни писменост и книжовност. Първите книги, създадени на български език, бяха извикани на живот от нуждите на църквата. Те бяха книги на Църквата. Първото писмено слово, което прозвуча на жива българска реч, беше словото за Възлеленото Слово: „В начало беше Словото, и Словото беше у Бога, и Бог беше Словото“ (Иван. 1:1). И това Слово рече: да бъде българското слово и пребледе българският народ.

Първите труженици на българската писменост и книжовност бяха служители на Българската православна църква. Тя ги вдълбочаваше за дейност и творчество. Българската православна църква възбуди бe могъща творческа сила, която ни създаде като народ и държава с писменост и книжнина, със самобитна култура и идеали, с устрем към просвета, напредък и държавен възход. Тя обедини двете племена, българи и славяни, в един народ, с един език, в една държава. Тя създаде народната дуиа с културно-исторически постижения и свещена мисия, с творчески устрем, гранитна твърдост и устойчивост, с вековни идеали. Тя бе паметника на дуиа и традициите на народа ни и тя смъртни през вековете негово съзнание и дух непокълнати и го запази сред напипните в края буря.

Българската православна църква винаги е била и е народна църква. Това нейно свойство се корени дълбоко в недрата на народната душа. На нея ние дължим народното осъзнаване, народната просвета и народната култура.

Благотворното влияние на Българската православна църква като центрелен балсам и благодатна сила най-вече се е чувствувало през тежкото летековно яго. Тя закриляше народа ни и му даваше сили и упование твърдило да чакна изгряна на свободата. През мрачните и тежки времена на робството Българската православна църква като истинска майка кръмкача бе при своя народ. Тя го утешава и подкрепяше, хранеше душата му с добротелите и го предпазваше от обезлюдяване и погубяе. Тя даваше народността му. Тя го обособяваше като българин от страшния поробител.

Духовното ни възраждане и освободителното движение се създаде в недрата на Българската православна църква. Патриархът на това възраждане, чутовния монах „стмен и непознат от Атон“ светият преподобен наш отец Паисий Хилендарски, бе служилец на Българската православна църква. След него тая излична редица свои служители духовници титани бореци за народно пробуждане и за църковни и политически свободи. Светски наши възрожденци бяха чада на Българската православна църква. Те се учеха и възпитаваша под нейния покров при мъдлешното каадиане на манастирските школи и академии училища. Много служители на Родната ни света Църква поведоха невярна революционна борба за политическата ни свобода. Достатъчно е да навикамо

Славо, произведено на 10 май в патриархийската катедрала храм-памятник „Св. Атанасий Велики“ в София 20 годишнината от възстановяването на Българската патриаршия.

в съзнанието си легендарни образи на дякон Игнатий — великит Васил Леския, на поп Харитон, на поп Грузо, на поп Матей и други.

Щада ти история е свързана с делото на народната ни света Църква — институтът на верските и народни ценности в душата на българина. Българската църква и българската държава са свързани през вековете в едно неразделно единство. През времето на робството, когато нямаше българска държава, а толкова неразделно единство беа свързана църква и народ. Няма църква в света тъй тясно свързана и приобщена към съдбата на своя народ, както е свързана и приобщена Българската православна църква към нашия народ. Ние не можем да си представим българската история без народно-църковното дело и св. цар Борис и Симеон Велики, на св. св. Кирила и Методий, без труженците на Преславската и Охридската школи, без патриарха Евтимий, без светия преподобен наш отец Пансий Хилендарски, без св. Софроний Врачански и редица други народни будители духовници, без Екзархията.

Българската Екзархия от 1870 година стана обединително звено на Търновската патриаршия и Охридската архиепископия. Тя се спуснаше над цялата българска земя, където се разнасяше звучната българска реч, спомнаше и обединяваше в едно отделилите нейни части. Тя беше явява на стремежа на целия ни народ да живее в свобода и пълно единство. С той свой идеал и със стихийната сила на просветата Българската Екзархия упражняваше силно влияние и в най-отдалечените кътчета и то не само върху умовете, но и върху душите и волеите.

Българската православна църква бе през вековете носителя на вярата и упованията на целокупния български народ в собственото му преуспяване. Тя бе страж на народния дух и на народното единство. В тъмната епоха на двойното робство тя запази народа ни от обезличаване, като съхрани нравствените ценности на народния дух от вредно чуждо влияние. Тя беше щит и крепост на националността ни и запази народността ни съзнание будно и народната ни душа цялостна.

Нека се преклоним пред нейното дело и бъдем винаги предани нейни чела и достойни изпълнители на нейните свещени завети.

Винаги на своя пост и днес и всякога Родната ни света Църква ще ни окриля и вдъхновява за ползат и творчество за величното и благоденствието на народа и вестрянния възход на Родната ни.

Боголюбиви братя и сестри, преди 20 години на 10 май 1953 г. тържествено бе възстановена древната Българска патриаршия. През тях 20 години, върна на заветите и идеалите на миналото, тя отбеляза днес, с които зае достойно място в семейството на Едната, Света, Вселенска и Апостолска Църква, от която е неотделен член.

В продължение на 20 години на този ден от това място в достатъчна яснота и пълнота е изтъквана ролята, значението и постиженията на възстановената ни древна Българска патриаршия и аз няма да се спирам на благодарителите нейни дела. Словото ми е бесшумно да изобразя в пълнота величното, и духовните ми средства са оскъдни достояно да оценят значението на делото от 10 май 1953 г. за съвременната наша църковна действителност. То е велико, неизмеримо. То сплес с незаходима светлина, а ние все още сме в основите му и не можем да видим блъския на светлината му. Поколенията след нас ще кажат по-вярна дума за него. Едно е безспорно, че е ценната подкрепа на народното Правителство, Патриархията и освещенят събор на епархийските архiereи, заедно с целия клир и вярващите с поданиците и делата си, с усърдието и жертвите си обесмырват делото на Родната ни Патриаршия.

Идеалите и задачите на държавните ни ръководители за благополучие и благоденствие на народа ни и за възхода и

американското развитие на страната ни са бляски на светата ни Църква, и Родната ни Патриаршия според силите и възможностите в кръга на мисията си два своя принос за тяхното осъществяване. Затова и народното ни Правителство, както тези скромни приноси на светата ни Патриаршия, оказва и на Църквата ни материална и морална подкрепа. И така откликва на доверие и подкрепа в тях 20 години продължават в установената от векове традиция.

Запаляването на мира е най-важният проблем на съвременността. В продължение на 20 години светата ни Патриаршия не само благославяше стремежа на народите към всеобщ мир, но и активно участвуваша в движението за укрепяване на мира в света. В проповеди и послания тя призоваваша вярващите да обединят своите усилия за мирното продължаване на размогласната и различната, които съпоспобуват за раздорите и стълкоченията между народите. Видни църковници на светата ни Патриаршия начело с Негово Светейшество Българския Патриарх застанаха и стоят в челните редици на труженците за обединяване усилията за прекратяване тържествените и осигуряване мир, безопасност и независимост на народите.

Единството на църквите е една важна задача на съвременния християнски живот. Възколена от вечните и неизменни истини на светото Православие на истината идеала на Исуса Христа „да бъдат всички едно“ (Йоан. 17:21) и през 20 години патриаршески живот Родната ни света Църква даваше своя ценен принос в укрепяване принципите на куменизма и осъществяване единенето на църквите. Тя зае достойно място в Световния съвет на църквите и участвуваша в редица контакти, междуцърковни срещи и съвещания.

През тях 20 години светата ни Патриаршия развила връзките и укрепил съестринските взаимни отношения с всички православни църкви. Специални почетни делегации начело с престоителите на православни и нисославни църкви посетиха нашата света Патриаршия. Също така специални почетни църковни делегации начело с Негово Светейшество Българския Патриарх Максим направиха специални посещения на съестрите православни църкви. Ето и в тях видна специална почетна църковна делегация начело с Негово Светейшество Българския Патриарх Максим е на посещения на Царградската, Александрийската и Иерусалимската патриаршии.

Особено живи, искрени и сърдечни в тях 20 години се явяваха взаимните връзки със светата Руска православна църква, която все дейно участие в съдбата на Родната ни света Църква и даде своя голям принос в уреждане на някои въпроси от междуцърковен и междуправославен характер.

С всичко това в продължение на 20 години престоитежът на светата ни Патриаршия високо се издига сред семейството на християнските църкви и общности.

Затова благодарността ни към Бога е неизразима и радостта ни неизмерима.

Боговълюбени братя и сестри, в този молитвен час нека всички искрено от сърце да пожелаем, щото Първосвещителят на Българската Патриаршия, Негово Светейшество Патриарх Максим, поставен на трона на българските патриарси и приел сияйната корона на Търновската патриаршия, с тързда вяра, с вдъхновеното на пророк, с мъдростта на патриарх, с ревността на чистост, със самоотвержеността на светите да отразява с още по-голяма сила бляския на древната слава и величие на светата ни Патриаршия. С ясното съзнание за великата отговорност пред Бога и народа, пред поколенията и историята, подпомаган от всевъзвущащата Божия благодат, обграден и подкрепен от зиниделната общ в Господ и братска преданост на своите спосеници, право правящите архiereи, клир и вярващи, с патриаршеставителска ревност той — Българският Патриарх да осъществява Божествената мисия на светата ни Родна Църква.

Амин, И

Свети Кирил и Методий

(Живот. Проблеми. Литературно творчество)

Когато през априлските дни на 1971 г. екскурзоводът в Солун ни поведе от древната църква „Св. Димитър“ към още по-древната крепост на Ели Куле, той ми посочи един нов квартал и ми съобщи, че там някъде е била къщата на солунския подуправител Лъа, бащата на св. Кирил и Методий. Когато пък ни се удаваше случай да заговорим със солунци, приближавали Давидовата възраст, те почти без изключение разбираха много нещо на български език. Думите на византийския император Михаил III, казани на двамата братя при уговарянето им да заминат за Великомокрая „всички солунци говорят чистото и славянски“ и в наше време имат известно покритие; мисловно от по-старото пожелание на сегашните жители на Солун знаят български език.

Градец днес е втори по големина в Кралство Гърция, а на

времето е бил втори в обширната Византийска империя. Както днес, така и в онова далечно време Солун се е славил със своята красота. „Известен е с много и с различни неща, о които един град се прославя... От една страна изобилна от земеделски произведения, а от друга страна търговски внос. Земята и морето, определени открият време да ни бъдат в услуга, ни даряват богато и щедро във всяко отношение.“ Така пише за Солун Йоан Камениат, известен византийски автор от края на деветия и началото на десетия век.

В този прекрасен и вестуц град са се родили двамата солунски братя, светите Константин-Кирил и Методий. Нашите сведения за техния живот и дело идват от извори, писани на старобългарски, гръцки и латински език. От тях узнаваме, че бащата Лъа бил помощник на солунския управител и носил

титата „другарий под стратега“. Тая длъжност е възрастна важна в таблицата на византийските административни управници. Според ранг-листата на Лъв Философ тя е трета по ред: стратег, мерарх, другарий, пентарх и деларх.

Св. Методий се е родил вероятно към 815 г., а за св. Кирил нямаме сведения, че е роден през 827 г. Тая дата се установява въз основа на сведенията, че е починал на 14 февруари 869 г. на 42 години.

Първите години от живота на двамата братя вървят по различни пътища. Нямаме сведения за десетките години на по-стария брат. Но като има предвид какви грижи са полагани за образованието на Кирил, трябва да се приеме, че и той е получил солидно образование за онова време. Житиеносецът ни го представя направо като управител на славянско княжество. Таязи висока длъжност му била дадена направо от византийския император, който бил научил „за неговата провидателност“. Житиеносецът от своя страна добавя, че това било по-рано предвидяване за неговата бъдеща дейност сред славяните, та да се запознае с всичките славянски обичаи“. След като останал в тая длъжност „много години“ и „видял безброй много тревоги“, св. Методий се отделил в Олимп, в Мала Азия, където живеел свети отци. Там се постигал за монах и „облякъл черните дрехи“. В тия първи дни на монашеството той се отдавал на пълно послушание и изпълнявал усърдно определяните му послушания. „Покорно се подчиняваше, изпълняваше напълно нечия монашески ред и прилежно се занимаваше с книгите“.

Свидетелства за по-малкия брат са повече и по-подробни. Неговото старобългарско житие ни дава сведения за десетте години оше. Той е представен като ученилюбив и неговиторио умел. „От всички учения той най-много преуславяше в книгите поради неспортивата си пакет“. Още от ранни ученически години се увлича от писаната на св. Григорий Богослов (328—390 г.). А този прославен църковен писател се със завидно светско образование, получено в епископските школи в Атина и Кападокия при известни ритори като Ливаний. Стихотворенията на св. Григорий са написани на хинския гръцки език, плавни и леки за изучаване, янкусут. Проведовете и другите му богословски и философски съчинения носят явни белези на голяма наченост, убедителност и солидно знание. Свидетелство за предходенето на св. Кирил през живота и делото на той прославен църковен писател от първите негово е стимулирало да нас молвите приравняват към св. Григорий Богослов. А за популярността на сведения за това време говори между другото и запазеността с миниатюри разкошен тогавашен ръкопис, който сега се намира в Парижката национална библиотека.

Св. Кирил бил седмото дете в семейството и останал рано сирак. В това време той бил готва да даде цялото си наследство на един опитен учител по граматика. Но последният отказал да го учи. Искам да поясня, че учителите по граматика са били епископски или по хуманитарните науки. Византийският императорски двор обаче не забравил семейството на свои висши служители. Константин-Кирил бил извикан в Цариград да се учи. Житиеносецът съобщава, че заслуга за това има Теоктист, дъготел на двора, т. е. министър-председател по онова време. Първите месеци Кирил учил граматика, а след това постъпва в прочуто висше училище, което се помещавало в Магнаурския дворец на императора и откъс самият училище е известно под името Магнаурска школа. В тая школа са се учили децата на членове от императорския двор, на висши сановници и чужди князе, между които по едно време е бил князят цар Симеон. В Магнаурската школа Константин-Кирил изучава обширния тогаваш кръг на знания, известен под името „свободни изкуства“. Този кръг се състои от два дяла: т р и а и и у м — граматика, риторика и диалектика и к в а р и а и у м — аритметика, геометрия, астрономия и музика. Авторът на житното доктонище като ни осведомява, че св. Кирил изучил също Омир и всички философски науки. Под Омир се разбира класическата гръцка литература и митология. Успехът в това учение е характеризирани: „И той ги изучил всички тия науки така, както друг би смислял да изучи само една от тях“. За солидно образование, което давало това висше училище и което е получавал са Константин-Кирил говори и известни още с произвонител Математик. Той се е славил като изключително надарен учен, който владел в съвършенство цялото знание на своето време. Наред с него преподавател на нашия светец бил и Фотий (820—891 г.), не по-малко прославен писател и голем учен, кардовец и секретар на император Михаила III, който ставал направо патриарх от висш епископски служители. При тези два знаменити учители св. Кирил учил и свещелал тяхната обич. Не напраща след латински извор ни съобщава, че Кирил „е голем привърж на Фотий“.

Лъготест, за когото се предполага, че е бил в близка или роднинска връзка със семейството на другарий Лъв, очевидно способствувал успешно на Кирил. Той му предвиждал да го ожени за своя кръвопльвица и да го направи висш държавен служител, какъвто е бил баща му. Но интересите

на младия човек били други: той мечтаел за свободен от семейни грижи и задължения живот, за да може да се отдаде всецело на научни занимания и на усилен живот за богословски и философски размисли. Тогаваш дъготелът и императрица Теодора се посветявали и решили да го прилекат на църковно служение. Така Константин-Кирил става хартофилак при патриарха и при великата църква „Св. София“. Тая длъжност, превеждаща често и със звание библиотекар, не се покрива с нашето съвременно за библиотекар. Лицата с това звание принадлежали към висшите прелати на Римската и на Византийската църква. Библиотекарите имали духовен сан и са били членове на висшия съвет при папата и патриарха. Таяква библиотекар са били св. Кирил и известният Анастасий Библиотекар.

Константин-Кирил обаче бил по природа сълютен към усамотен живот. Затова напуснал шумния живот в столицата и се усамотил вкъщи в околностите на Цариград. Едва след 6 месеца бил открит и отново извикан в Цариград, но сега вече като преподавател (по сегашното като професор) във висшата Магнаурска школа, която само преди няколко години завършила. Той станал професор по философия. В тая област той имал големи успехи. Не е случайно, че Теофилак Охридски в своето „Постранико житие на св. Климент Охридски“ пише за него: „Той беше велик в езическата, а още по-велик в християнската философия“. А в Постраникото старо-българско житие на св. Кирил е дал дефиниция на философията като наука: „(Философията) е да се познати Божиите и човешките дела, да се приближи човек до Бога, доколкото това е възможно, и да се приучи чрез добродетел да стане като Оми, който го е създал по Своя образ и подобие“. Това определено е първото в нашата литература и затова до наше време е предмет на много тълкувания и разглеждания от наши философи и литератори. Кирил е получил произвонител философ и често както наши древни житиеносци и писатели, така също и латински автори го наричат често ф и л о с о ф и т, без да споменават името му. В надпис на негови и смятано за негов произведение имам четем „Константин Философ“.

Още от началото на своята обществена дейност Кирил се явил между две крайности: той е мистик, обичал планинати и усамотен живот, но в същото време изпълнявал редни обществено-държавни и църковни поръчения, които се отнасят от обичайците от него тия живот за размисъл. Известно е, че през 843 г. става окончателното тържество на иконопочитанието над иконоборците. Не е мисто сега да се говори за наесените вреди на културата и изкуството по време на острите разпадени борби между двете течения, но трябва да се подчертае, че след победата над иконоборците във Византия настава явнен разцвет на науката и изкуството в културата се издига на високо ниво. Също трябва да се помни, че и след 843 г. във Византия е имало иконоборци, а които е било и патриархът Йоан VII Граматик (834—843 г.). Той е свален от престола като патриарх, но продължавал да поддържа своите възгледи. След съвет в императорския дворец св. Кирил бил определен да води публичен диспут с него. И старият патриарх трябвало да се признае за победен от младия апологет на християнството. Тогаваш Кирил е бил към 25 години.

Няколко години след тая своя успешна първа държавно-църковна мисия св. Кирил бил изпратен в нова поръчка при арабския халиф Мутавakil. Халифската столица се намирала в гр. Самара по течението на река Тигър. В житното арабите са наричали сарацини. Мислата не е била само от едно лице, но сред императорските и патриархески доверени лица Константин-Кирил е заемал първото мисто наред със секретари на пратеничеството. Сега той води преговори по верени въпроси, спори с нехристияни, доказва преобладаването на християнството пред другите религии, изпълнява и политически поръжения. Житното ни осведомява подробно за верските спорове, но претъпява политическите преговори.

Отново ниждаме светла усамотен, след като се е завърнала от това далечно пътуване. После отива в манастира Полихрон при брат си Методий, който по това време е изгнан на манастира. Вероятно това е вече към края на четридесетте години на деления век. Отсега двамата братя няма да се разделят: те дружнo ще вървят по труден и славен път до края на живота на Кирил. Първата тяхна обща работа без съмнение е в манастира. Там Кирил „започна непрестанно да се молви и да беседва само с книгите“. Не ели път се подчертава значението на братята и книгите. Не е произвонител да се подчертае, а в манастира св. Кирил се занимава усърдно с книгите. И няма никакво съмнение, че тук двамата братя поставят основата на своята просветна дейност сред славяните. Не ели и не дава изследователи на Кирил-Методиевото дело смятат, че в този манастир двамата братя са работили върху славянската азбука и че тук Константин-Кирил окончателно я е завършил.

Незалага държавна и църковна нужда извикала братята на работа извън стените на манастира. Те отиват сега на

служение сред славяните на север от Соузи, а след някои и друга година поемат път към хазарите, които са живели някъде по долното течение на Волга и са били гранични племена с най-северните области на обширната Византийска империя. По време на тази мисия те се отбиват в Херсон. Там Кирил изучава архаически език, записва се в граматика, посещава Евангелие и Псалтир написан с „друмни букви“, чете той език и след това открива мощите на св. Климент, трети римски папа след Тим и Анаклет. И тази мисия е завършила успешно, но е струвала големи усилия на двамата братя и на придружаващите ги лица. В житието е отделено голямо място за спорове и с юдеи, които са били твърде много настроени към християните. Тия спорове св. Кирил е описал и след време св. Методий ги е превел от гръцки на старобългарски език.

Вероятно към средата на 861 г. завършила и тази мисия. Братята се прибират в столицата. Св. Кирил се настанява в храма „Св. Аспостол“. Още от сега той се чувствава изморен и здравето му не е совсем добро.

Пановските легенди (така се наричат пространните жития език има значение и на „житие“) ни съобщават, че моравският княз Ростислав изпратил пратеници при византийския император Михаил III с известие, че народът му е приел християнството, но не разбира латинския език, на който го поучават западните свещенослужители. Затова молни да му изпратят „епископ и учител“, който да просвещава славянския народ на поинята за него език. Императорът свикал съвет и там решил да изпратят за тази отговорна работа двамата братя. Според делото жития императорът се обърнал към Константин Кирил и му казал, че няма друг, който да може да свърши това дело. Сам императору признава, че Кирил е твърде уморен. А в Методиевото житие стои следният думи: „Освен тебе друг не може да свърши тази работа... Иди ти, като вземеш брат си, игумена Методий. Все сте солунци, а всички солунци говорят чист славянски“. Преди да се отправят на път, според делото жития св. Кирил създал азбуката и започнал да живее евангелската беседа: „В начало бе Словото, и Словото бе у Бога, и Бог бе Слово“.

Товава Велмокоравия е обхващала земите на Моравия, Словения и Панония. Двамата братя са посрещнати радушно от княз Ростислав и прекарали там 40 месеца. В своята дейност те били подпомогнати от своите ученици, които довели със себе си от Византия. Тията работа била разпространявана в много отворения. На първо място те служили на славянския в църквите, проповядвали на разбран език и събирали ученици, които обучавали на славянската азбука и писмо. Успешния им и полезна за славянския народ работа не се харесвала на мнозина от западните управници и свещенослужители. За това те си имали сметки и съображения: светските власти виждали в тях дейност засилване на византийското влияние, а духовните лица се плашели от пълно откъсване на славяните от Западната църква и приобщаването им към Византизката. Сега се издига глас на протест, оспорва се правото на славянския език да бъде богослужебен, започнала се така наречената триезична ерес, според която Бог може да се славни само на еврейски, гръцки и латински език, понеже Псалт Пойтикия бил наречен ядяснък над Християн кръст да бъде написан на тия три езика. Както в старобългарското житие на св. Кирил, така също и в „Про странното житие на св. Климент“ е отделено твърде много място за водените спорове от св. Кирил и после от техните ученици с привържениците на тях ерес. Но борбата с тия палатози, които под булото на ереста преследвали чисто политически цели, била тежка. Дори по времето, когато братята се отправили за Рим при папата, във Венеция трябвало да се волят много остри спорове все по този въпрос.

Посрещането в Рим обаче било тържествено. За него се говори в много от новобългарските жития. Адриан, който погосрещал от Теофилакт Охридски: „Адриан, който тогава украсявал апостолския престол, шом като чул за тяхното идване, се зарадвал необикновено много. Поразен отдалеч от гърма на славата на светците, той пожела да види и благослава на тяхната благодат... Като взел със себе си всички свещеници и намаршиците се там архиепископ, излязъл да посрещне светците, като според обичая, пред него бил носен златък на кръста, и изразил чрез сиянието на свещиците благослава на радостта си“. Братята били извикани от папа Николай I, но той починал малк края на 867 г. и затова братята били посрещнати от наследника Адриан II. Славянското писмо било благословено, славянските книги били поставени върху светия престол на църквата „Св. Мария“. По нареждане на папата епископите Гаудерик и Формоза ръкоположили трима от учениците на братята за свещеници и двама за четни. Новоръкоположените след това служили на славянски език.

По това време Константин заболял. Още в началото на своя мисия той изповядал, че е уморен и болен. На 14 февруари 869 г. той починал, като 50 дни преди това, на Стефановден, приел „вечната спянка“ и тогава бил наречен с моанешното име Кирил. С това име той остава известен в историята. Кирил бил погребан в храма на „Св. Климент“, чито

мощи според житията той намерил в Херсон и сега двамата братя ги пренесли в Рим.

Преди смъртта си св. Кирил оставил завет и заповед на брат си: „Ей, брате, ние бихме препратили да орем една бразда. След като сега завършвам своя живот, аз падам напред нанага. Ти много обещава планината и уседиенето, но заради нея не трябва да изоставиш ученето си, защото чрез него ти поощрява да се молиш да се спасиш“. Този завет е в следното време изповед, защото сам Кирил е обичал твърде много уседиенето, но на четри пъти е напуснал тизото житие и се отправил да брани християнското учение и да просвещава славянските племена. Нека Методий помни това и нека продължи започната бразда, за да може нивата да бъде изорана докрай.

След Кириловата смърт ние виждаме св. Методий водач на славянската мисия на Запад. Той се отзовава на поканата на Кодеа, става епископ на славяните (вероятно към 871 г.). Когато обаче папата прибавил чест на Методий чрез епископския сан, той му прибавил и гръцки, както се изразява Теофилакт. Започват тежки дни, викане на съд, затваряне в тъмница, изкувания до Византия, посещение на Рим за нови и нови опровергания на клевети, удостояване с чест и отново преследване, докато на 6 април 885 г. се прекръсваля нивката на живота му. Бил погребан във Велград.

Във връзка с живота и делото на двамата солунски братя съществува много проблеми. Едни от тях са вече решени, а други са все още предмет на научно дирене. Това се дължи на оскъдните или непълни сведения, които ни поднасят писмените извори. Като се има предвид в това, че житийната литература е насочена пред всичко за религиозно-нравствено въздействие върху читателите и слушателите, става още по-ясно защо отделни въпроси остават или само споменати, или просто са премълчани и отминати.

Едни от често разглежданите въпроси е този за народността на двамата братя. Някои от западните учени в миналото ги смятаха за гърци по народост. Други гръцка средно разрешение на въпроса, като приемат, че майка им Мария е била славянка, а баща им Тъа В гръц. Писмените извори не говорят определено за тяхната народност. В онова време това е било твърде естествено, понеже в случая авторите се спирали повече върху делата и заслугите на светите люде, а не на техния народностен произход. Това важи в още по-голяма мера за лица, които са поданици на Византия. Тя е многонационална държава. В нея дори престолът на императора и на патриарха е се заемал от лица, които не са елнии (гръци). Император Тъа V (813–820 г.) е арменец, патриарх Нихита (766–780 г.) е славянин, император Василий (867–886 г.) е също славянин. Разбира се, не са много тия лица, защото не всеки и не лесно се става патриарх или император. Но заемането на други висши длъжности в държавата от лица, които не са гърци, е било твърде често и твърде естествено явление. Обединителното звено в държавата е била християнската религия и византийското подданство. И дъно време дори след извоюването на Византия на запад под гръцки избират православен християнин или поданик на Византийската империя. Следователно славянският произход на Тъа не е бил пречка да вземе длъжността друпарий.

В Методиевото житие се казва: „Той не беше от прост род но майчина и бащина линия, но от много добър и почтен род, отдавна познат на Бога, на царя и на цялата Солунска област“. Като се има пред вид, че Солунската област е била населена гъсто със славяни, които са наложили езика си дори и на града, естествено е да се допусне, че Тъа произхожда от тия славяни. Това дори обяснява защо е станал друпарий. Управителът на Солун е бил грък, но той имал нужда от лице, което да познава езика и славянските обичаи, за да може да влиза в контакт с тях. Наред с това ние имаме две писмени свидетелства за българския произход на двамата братя. В един латински писмен паметник от П. И. Х. в. се казва, че Методий бил славянин. А в „Успение Кирилово“, писмен паметник на старобългарски език, завлязъл в пренос от XV в., но смятан за твърде стар, се казва буквально: „Родното място на този наш преподобен отец беше триславният град Солун. Той се роди в този град и беше по народност българин“. Българин е бил също техникът ученик св. Климент Охридски, както изрично се више в неговото кратко житие от Динирий Хомагани. Наред с тия свидетелства за българския произход на двамата братя нека споменем, че те са знаели старобългарски език, като майчини, като роден език. Ако била то унитар като втори език те нямали да го знаят така добре, особено след като са напуснали Солун. Навистина те са знаели в съвършенство и гръцкия език, но в случая въпросът стои съвсем иначе. Това е официалният език на държавата, на този език се учат, на този език св. Кирил преподава в Магнарската школа, на него водят спорове и диспути, това е техникт асекиденен език като византийски поданици. Въз основа на тия и други сведения проблемът за народността на двамата братя е вече решен: те са били славяни, т. е. от българските славяни, които са живели край Солун и в Солун. Любоизявеният читател ще

намери повече сведения по този въпрос в статията на проф. Е. Георгиев в моята статия, печатана в книгата „Делото на Константин-Кирил Философ“, 1972 г.

Друг проблем във връзка с творчеството на светите братя е въпросът за азбуката. В двете старобългарски жития се казва, че азбуката е създадена от Кирил малко преди моравската мисия. След като било му съобщено и той дал съгласието „философът се предаде на молитва заедно с други сподвижници. И скоро Бог му се яви... И тутакси състави буквите и почна да пише евангелската беседа“ (КЖ). „След като чука височайната реч, двамата се отдалаха на молитва заедно с други... И тогава Бог отвори на философа славянските писмена. И веднага почна устрои буквите и състави беседа, той се обърна за Моравия“ (МЖ). Теофиликт Охридски пък пише: „Понеже славяноцит, т. е. българският народ не разбираше Писанието на гръцки език, светните безутешно събраха“. След молитва и пост „получили този желан дар и в изумерили славянската азбука, превели богоудаваните Писания от гръцки на български език и се погрижиха да предадат божествените знания на по-испробните от учениците си“. От друга страна ние имаме изобилното свидетелство на Черноризец Храбър в книгата му „За буквите“, че азбуката е създадена през 855 г. К. Кузи, професор в Софийски университет, написва студии, в които се опита да докаже, че и Черноризец Храбър има пред вид 862/863 г. Той смята, че Храбър е имал пред вид alexandрийското детонично писане, а не византийското. Известно е, че годините по църковното летописание се смятат „от сътворението на света“. Приема се, че от сътворението на света до Рождество Христово са минавали 5508 г. Но според alexandрийското изчисление годините са били само 5500. Черноризец Храбър съобщава, че азбуката е създадена в 6363 г. „от сътворението на света“. Според византийската теория 6363—5508 = 855 г., а според alexandрийската теория 6363—5500 = 863 г. На поддръжката тези от К. Кузи се противопоставяли видни наши слависти и историци: академик П. Диневски, чл. кор. Ж. Марич, чл. кор. Е. Георгиев, проф. Ив. Дуйчев, чл. П. Петров. Техните съображения са твърде убедителни, защото взимат под внимание дейността на братята сред балканските славяни преди великоморавската мисия и започто създаването на азбуката и превеждането на богослужебни книги за кратко време, когато дори няма и литературен език, и твърде невероятно. Въпросът за годината на създаването на азбуката се решава и волна на дадената година от Черноризец Храбър, като се приема, че върху азбуката св. Кирил е работил дълго време и преди тази година.

Друг въпрос във връзка с азбуката е за двете старобългарски азбуки. Известно е, че старобългарските текстове са достигнали до нас, написани на две азбуки: глаголицата и кирилицата. При това по едно и също време са били в употреба и двете азбуки. Глаголиците писмени паметници („ръкописи“) са повече. Нека споменем само някои от тях: харийското евангелие, Зографското евангелие, което произхожда от нашия светогорски манастир Зограф и сега се пази в Ленинград, Асмановото евангелие, Синайски псалтир, Синайски молитвеник, Ключов сборник, Радски глаголически дялове и др. На кирилицата по-известни са ръкописите: Остромирово евангелие от 1056/57 г., Супрасълският сборник, Саянската книга.

Твърде много спорове са се водили кой от двете азбуки е по-стара и кой е създаден от св. Кирил. Всичките мнения на десетките езиковеди и историци, които са занимавали с тях въпроси, може да ги представим в четири точки.

1. Кирил е създад глаголицата, а кирилицата се явява след него като по-лесна и по-достъпна.
2. Кирил е създад глаголицата, а кирилицата е съществувала преди него като пригодно писмо по градските букви.
3. Кирил е създад кирилицата, а глаголицата се явява след него като стилизирано писмо за култови цели.
4. Кирил е създад кирилицата, а глаголицата е съществувала преди него.

Днес няма учени мъже нито у нас, нито в чужбина, които да не признават, че св. Кирил е създад глаголицата. Това вече е исторически факт. Дълго време са търсели първоизточника на азбуката. Едва са извадили при изобилно създаване осуждени на градското скорописно писане (Ягич), други са търсили коптски, еврейски, арменски, албански, таiban византийски писмени знаци (Гранстем) и още други буквени начертания, които св. Кирил бил уж имал пред вид. Изпуско се е изявявала, че авторът-създател на нашата азбука е даровит езиковед, голям познавач на много езици, гениален творец, опитен богослов и мъдър философ. Той няма нужда от образци, за да го копира. Като гениален творец той създава сам нещо оригинално и самобитно. Всички принажи с други азбуки са случайни. Но като образцови знаци християнски символи: кръг — символ за вечност, кръст — символ за спасение, триъгълник — символ на света Троица. Не е случайно, че първата буква в глаголицата е кръст, С излюкването на

буквата Ш всички останали 41 букви от глаголицата съдържат едн, два или трите три символа.

Св. Кирил е знаел, че политическите условия не са благоприятствували да създаде азбука, която да бъде близка на латинската или на гръцката. И той е стъпил да създаде наистина оригинална азбука като графически цяло: глаголицата е неповторимо красива азбука. Но нейното съществуване не се изчерпа само с възпята и храсата. Гениалността на автора се проявила в още по-голяма сила в техничното определение на буквени белези за всички звукове на славянската реч. Той е доловил новото изговаряне, създад е знаци за меко изговаряне, определил произносно произношение чрез надредни знаци, създад е възможност за точно предаване на всички звукове. В това отношение два ера имат твърде важно значение.

Кирилицата се явява след смъртта на Кирил, когато продуцентите ученици на двамата братя трябва да написват предците на западните славяни и да дойдат в България. Даровитият и велик ученик на двамата братя св. Климент Охридски, който има толкова голямо значение за нашата култура от миналото, е създад новата азбука. В неговото кратко житие, писано през XIII и XIV в. и пет ръкописа, от които най-старият е от XIII или XIV в., се казва буквално: „Изобретил и други форми на буквите за по-голямата яснота от ония, които биеше знаменарят мхариит Кирил“. Дори по едно време у нас имаше предложение кирилицата да се нарича климентина. Това не е изумно. Нека да каже, че в стар ръкопис на Унгр Лихай от XI в. глаголицата е наречена кирилица. Да не се забравя, че оригинална азбука е глаголицата. Нейният автор св. Кирил е творец, който създава буквени белези за звуковете на славянската реч. Това е творчество. Кирилицата използвава това постижение и сложните по начертания глаголически букви са заменени с гръцки от главните за 25 букви, а буквите за чисто славянските звукове, които нямат буквени белези в гръцката азбука, са наредени по форма като тях. Затова с пълно право сегашният шрифт, с който си служим ние, руси, сърби и други народи в СССР с право се нарича кирилица, понеже създаден на славянската азбука е св. Кирил.

Създаването на нова азбука на един нелицитирен език само по себе си е велико дело. Но то не е достатъчно, за да бъде носителят народ на този език в семейството на културните народи. Чрез литературата старобългарският език добива своето културно-историческо значение. При изработването на литературното наследство на двамата братя обаче ние също срещаме трудности. До нас не са достигнали оригинали, а само превиси от техните преводи и оригинални произведения. Св. Кирил е бил твърде скромен и предпочитал да издава своите трудове без своето име. Затова ни свидетелствуват Анастасий Библиотекар. Ето защо ние трябва да възстановяваме литературното ни творчество във основа на писмени сведения и по чисто научен път. Сравнително много сведения за това намираме както в двете старобългарски жития на двамата братя, така също и в латинските извори. На първо място трябва да споменем за молитвите, които са поместени в Кириловото житие и за неговото житие-испитание изрично подчертава, че са написани от св. Кирил. Макар че те не са напълно оригинални, понеже спазват стриктно установен канон и копират изрази и епитети от молитви, все пак в отделни случаи издават лични черти.

В същото житие се говори, че по време на своето престояване в Херсон св. Кирил превел от еврейски на гръцки език „Осемте части на граматиката“. В запазеното до нас старобългарско произведение „Осем части на речта“ ние нямаме вече на славянски език так текст. Разбира се за нас е невъзможно да правим преценка какво е предадено в този превод и какво е пропуснато, защото нямаме запазен оригинални превод.

Подобни сведения има в Кириловото житие и в известното писмо на Анастасий Библиотекар за намярането на моштите на св. Климент Рамски. Св. Кирил написва три произведения на гръцки език по този случай. Според Анастасий едното е „Кратка история“, в което се описвал начинът за търсене и отнасянето на моштите; второто било „Похвално слово“, произнесено при принасяне на моштите в главния град в Херсон, а третото било стихотворение. Анастасий превел първите две на латински език, за да ги използва епископ Гауденс, който шёл в Атина и като носи в градите ученици, прислужил се е осмелел да превежда първите високият му литературна стойност и поради своето бесилце да рече иере на реч. В Кириловото житие се говори също, че св. Кирил е описал намярането на моштите. Казва се буквално: „Канто писан в Обретеното“. Трябва да кажем, че нито гръцките оригинали, нито латинските преводи са запазени. В запазеното кратко и твърде нелицитирено написано старобългарско произведение „Обретеное моштем преславнаго Климента“ се крие съкратен превод на първите две Кирилови произведения.

Във основа на езика, съдържанието и стила на св. Кирил се приписва и същевременно „за правата вера“. Проф. Е. Георгиев от дълго време смята, че св. Кирил е автор на „Азбучна молитва“ и на „Прогрес към Евангелието“. Той се основава върху надпис на икон ръкопис, в които стои като автор Константин Философ. Това не е твърде силен аргумент: превесящите волю са прибавяли тях титла като името Константин, без с това да дават никакви доказателства, че не е автор Константин Преславски. Нека спомена, че и в „История на българската литература“, т. I. тия произведения не са приписани на св. Кирил, макар че автор и на той разд. е Е. Георгиев.

От казаното до тук следва да направим навод, че св. Кирил е писал оригинални произведения на гръцки и на старобългарски език.

За преводческата дейност на двамата братя ние имаме сведения в писмените старобългарски, гръцки и латински извори. За св. Кирил четем: „В кратко време той преведе целия църковен чин и занова учениците си с утреци, часовете, вечерята, малката вечеря и литургията“ (КЖ). В Методиевото житие намираме следното сведение за дружна работа на двамата братя при превода: „Само Псалтира, Евангелието, Апостола и избрани църковни служби беше преведено от славянописателя“. За преводческата дейност на св. Кирил имаме още повече сведения. Като посетили от своите ученици двама свещеници, големият възродец, той за шест месеца — от месец март до 26 октомври — преведе бързо от гръцки на славянски всички книги (на Библията) — всички издвои без Макавейските книги“. „Преведе и Номоканона, т. е. законоправилата и отеческите книги“. Сведения-

та са дадени от житиеписец. Не всичко е ясно казано в той пункт. Не само не е уточнено какво са разбира под „отеческите книги“, но и даденото време за превеждане на Библията и на Номоканона е съвсем недостатъчно. Тия извори обаче все още са предмет на разсъждане и на уточняване.

Св. Константин-Кирил се очертава като високо одарена личност. Затова и по решение на ЮНЕСКО беше чествувана в целия свят през 1969 г. Той е даровит езиковед и създател на нова оригинална азбука, философ и професор по философия, опитен в спорове апологет и ловък дипломат, археолог и оратор, писател и преводач, апостол и учител — всичко за всички. Самото това разнообразие на дейности е достатъчно да му създаде неувижана слава, а като се има пред вид колко умело и колко успешно е вършил всичко това, то българският на славян му става по-светъл и от Деметриа — да се пратим с негови думи.

Не му-малко е и славата на св. Методий. Той е човек на практическа и на изкуства. Управлява славянско княжество, изпълнява предлежно послушание в манастир, става игумен, участва в царската мисия, работи дружно с брат си, придружава го във Великоморския, става архиепископ, бранни православната вяра, проповядва и прережда и умира на своя пост. Обща заслуга и на двамата е, че обучават съм от ученици, които продължиха тяхното дело и по този начин пропраща широк път на славяните към общото културно осъществяване на всички народи.

Проф. Александър МИЛЕВ

Учителю наш

Така те наричат нашите родители, така ще те наричаме и нашите деца и заната ще се обръщаме към тебе с топлата и обич, с изразителност и почит: „Учителю наш!“

Просто и мило, близко и сърдечно. Така, както те чувствуваме. Така както си и казано жинесе в народната душа: доброжелател и добротворец, перен на своя дълг и на своя народ. От времето на свети Климент Охридски и през цялата ни съвременност, за всички следващи дни.

Името ти само говори и всеки знае и разбира колко трудна е твоята професия и колко отговорна е твоята задача. Защото сме ти поверили нещо повече от собствената си работа и живот. Поверили сме ти нашите деца. И какво ще станат те, зависи най-вече от тебе. А децата — нали те са бъдещето на народа?

И колко благодарна е твоята длъжност!

Най-благородната, защото си принавя да учиш на добро и истина, на любов и верност, на мъжество и смелост. Да се борим срещу всички пороци. Да давам знания и насаждам полезни навики. Да изграждам гъвкавостта на личности. Да създавам човешки!

Казват, че душата на детето е tabula rasa — чиста дъска. Казват още, че книгата е прозорец, през който детето се учи да гледа света.

Но кой открива завесите на тоя прозорец и каква детето на стол, за да погледне то към света? И кой гледа тази златна съднина, наречена детска душа, с бисерите на човешкото познание и мъдрост, със семелата на доброто и красотата, с плодотвора на науката и културата?

Кой разкрива на децата магичата на художественото слово, на музиката?

Ти, учителю наш!

Ти, учителю техен!

Наш не е преносен, а в най-точния смисъл на думата. Защото още от времето на безпросветното турско робство ти си правил зрящи и нас възвратени. Вид си и продължаваш да бъдеш сиен на култура и просвета. Вид си и продължаваш да бъдеш борец срещу тъмната и невежеството, срещу лъжата и несправдата. И често при нужда е трябвало да бъдеш и духовен наставник, и лекар, и агроном, и да пишеш и четеш писмата на неграмотните.

Ти още имаш вдигнат паметник за заслугите си към нашата просвета и култура. Като на пръв поглед за запалване и разпространение на славянската ни писменост и националната ни култура. Но въз колко паметници сам си си издигнал със своята просветна дейност! Училища и читалища, те-

атрани салони и исторически музеи, сбирки и лаборатории! И всеки един от тях представлява едно твоё стремление и едно твоё терпение.

Ала ние сме ти издигнали и един друг, неформален паметник, както казва Пункини! На голима обич и признателност. И на безгранична почит. Него ние носим в душата си. Ние, които сме били твои ученици. И всеки срещне ли те на улицата, приветлива усмивка озарява лицето му и той почитливо те поздравява. Тя отдавна са пенсионер, той не се страхува от двойки и забележки. Но ти сега си почитан от него повече от всякога.

Има една стара, отдавна известна шего, която съм чувал още от ранно детство: тое некаже, а викала си държавна учителите не ти вомовани за свидетелствата. Авторите на тази шего очевидно са имали за цел да се припомним на твоята доброта и честност, гъвкавост от някой като знаменств. Понеже цял живот работиш с деца ти сам наляко най много си се вдетелия. Какъ свидетел можеш да бъдеш?

Ти не знаеш и не можеш да жмжесвидетелствуваш. Ти можеш да говориш само истината. Ти можеш да се явиш в защита само на правото — така ти повелява твоята учителска съвест.

Така тази шего те превръща в една прекрасна възможност на твоя честност и правота, на твоята доброта и справедливост. Ти можеш да бъдеш некрпн и честен, защото си учител.

Ти винаги си се стремел да служиш честно на своя народ. Да събедствуваш с всички сили за неговото културно издигане, да насочваш общественото му развитие во верни пътища. И да запазиш непоклатливо и неопетнено името си.

Истина и ние, твоите некогатошни ученици, сме те насърбявали. С аудорните си, с неунаучените си уроци. Но ние знаем, че ти отдавна си ни простил. Понякога и сега като граждани, като родители и общественици не умеем да зачетем добре твои авторитет. Но трябва да знаем, че въпреки всичко, ти имаш всичката ни признателност и почит към тебе, ние сега те поддръжваме по случай празника на нашата писменост и култура. Твоят празник!

Този празник е преди всичко твой, на неуморните просветен служители и културен деятел. Поддръжваме те с него и те славим за честното ти име и за честното ти служене на народа.

Тебе, учителю наш!

Тебе, учителю народен!

Свещеник Гр. П. ГРОЗЕВ

Априлското въстание в погледа на чужденци

(Април—май 1876 г.)

Априлското въстание е внушителен, организиран израз на българския народ, както срещу султанската власт, така и на непосиомо тегло, така и на аралото културно и българско национално съзнание, което не се мери с робството и бойко се устремява с въоръжена борба да извоюва свобода

и националната си независимост. Тоя основен замисъл на въстанието му придава всеобхватен характер и той изпълва патриотичните пориви у народа, който презира робските си вериги и извърши подвизи, достойни за славното му минало и за народната му чест, позасена през много черни ве-

кове. Вече имаме явни резултати на вътрешното развитие на българското общество в оня исторически момент. Приключило въстание е и в гръб, отиде неутражило. Понякога за националното самосъзнание, родено от спаленото за насичката на слово на Преподобия Паисий Хилендарски и на всички, които с перо, със слово и с оръжие влизат в негова дъх, в негова идея, в неговата любов към българите и България, към тяхното свободен бъдеще.

През 1875—1876 година източната крава, събрана с всички я болезнените самити в двете думи „Източен въпрос“ остро натъга в европейското обществено мнение: Сърбия и Черна Гора подготвят война срещу разпаданата се от вътрешни противоречия на стопанска, политическо-воинна и даже културна почва османска империя, а революционизирана България се подготвя за всеобщо въстание до месец май 1876 година. За излезе като свободна държава на европейската сцена. Великият Христо Ботев, а дубликантия негова статия във в. „Нова България“ на 3 май 1876 година пише:

„Захваля се вече драмата на Балканския полуостров! Много гласният восточен въпрос, който до вчера се мислеше за непроменлив на политическата сцена на Европа, стигна вече в своя трети акт и няма вече съмнение, че той ще се извара до край...“

„Квасищата се да бъде страшна и отвратителна, жертвите ще да бъдат безбройни и от двете страни. Но треперете, тирани! Помудейте, дипломати! Скъсайте си косата, велики цар иудейски на капиталът! Босфорският изход ще падне, „боинят човек“ ще... умре и вашите безбройни капитали ще познат в помията на османският разврат и в свежестата кръв на нашата свобода.“

Освен в братска Русия, където руските вестници публикуват 3000 дописки през 1876 година относно въстанията в България, освен румълските вестници и главно „Телеграф-фут“, френските и главно „Тай“, освен английските и немските вестници, общественото мнение и особено това на демократичната общественост в Унгари, тогава съставна част на дуалистичната Австро-Унгарска империя, кождото и предпазливо, толкова и лесно разбираемо следя със симпатична борбата на българския народ за освобождение и в отразява в унгарската преса. Но, трябва да кажем тут, че страхът от съкдаването на една свободна славянска държава в Юго-източна Европа, който са носили в сърцето си ръководните кръгове на Австро-Унгарската империя, не всякога е по-волевоал и не всякога е допускала да се отговаря относно свободолюбивите изяви на поробените балкански народи, за да не се подхранят свободолюбивите тежени на масите в самата империя. И, въпреки официалната концепция на австро-унгарската политиката към новотата, в „Хон“, по-официален орган на управлението на либерална партия в Бр. 4, от 6 януари 1876 г. пише за българите за открита симпатия, съвети на трудностите в живота им в една изцяло упадната Турция, а в „Колет Нейне“, бр. 36, от 6 февр. 1876 г. в уводна статия пише: „Какъв народ (българският народ)? Трудолюбив, грез, упорит, който до невероятност може да търпи и живее в лишения. Но, ако реши да въстане, ще го извара по най-сериозен начин.“

Твърде популяризиран явлостворен седмичник „Вашариани Унгар“, който започва да излиза през 1854 г. (мар) и често събвзвса противоположните си тенденции, в известен: орава корупционна султаниска власт и, в някои случаи, когато това е изгодно за австро-унгарските държавни интереси, се обявява и нейна. В публикувана статия, като например теза под надслов „Източните области“, в подлагане на „Търново“, в които се описва с историческа ланин извотуото развитие на българската държава до полагането и под турско робство и невоинските условия на живот, в които е поставен съвременният българин (в „Вашариани Унгар“, бр. 23, 4 юни 1876) и още: за безжалостната експлоатация на българския народ и неговата беззащитност при природни бедствия, като суната, изводенците, епидемите към които се прибягват насилствено на деморализираната турска администрация.

Обективна картина за поражението на османците в живота на българите дава Пестер Лойд в пътепис си от „Лом до София“ подаяв Австрия въстание. Описанието на Пестер Лойд напомня за тези на другите на Лайов Кошут, които минали през България владетел и в послед години по-рано. Лойд пише: „По невероятно дошлите пътници пътникът може да едзи с часове, без да срещне жива душа. Като че ли цялата страна е заирала... на огромни разстояния една от друга се срещат киприченте колиби на българските селани. Илес българският селянин не произвежда нищо повече от доложеното му и без всякаква перспектива в изход: дори и да произведе нещо повече.“

Протоположено на пътеписа на Лойд звучат обнародваните от в. „Вашариани Унгар“ (бр. 31, 30 юни, 1876) „Инеса от Турция“, в които се говори за разбогатавиците и вездичащите се българя в Европейска Турция. Авторът на

писмата нарича българския народ: „спешното до сакперничество, суеен и конте и от това не се отказал възпри провадилата революция“. Не може да не се взире в тези писма тенденцията на автора, да представи положението на българите като добро и да защити престожа и интересите на разпаданата се вътрешно османска империя. Дори Граф Ференд Зичи, посланик на Австро-Унгарската империя в Цариград, в репортажа си от 5 май 1876 г. окачежава българските въстания като „безредни“, а спонтанното изриване на народната воля под знамето „Свобода или смърт“ в Копришница и Панагюрище точно диктуват явния „сериозна безредни“ между българите и турците. В района си от 6 май Зичи съобщава на Виена, че 2000 въстания в района на Филипополис са подпалили пет села и че от Цариград за това място са заманали 2000 войници, че при Търново железопътните мостове са в опасност. По всяка вероятност въстанието се разпространява по-нататък. В срда вецера, след пристигането на влака от Филипополис в града се разпространява слухът, че през дъня в района на Татар Пазарджик е имало сериозна събвзвация. От получениите през нощта информации се вижда, че голем брой добре въоръжени и посланик с нужди елементи български бутюничка са влизали въстание в Панагюрище и Копришница. Броят на въстанията българя, намиращи се в Балкана под ръководството на сръбски офицери, е 7—8 хиляди и до сега са западали 20—30 села. Саран Бей и Белово са останали без един човек, населеното се е изнесло в планините, а чичониците от ж. и линията заедно със семействата си са избягали в Пловдив. В Пазарджик всичко е затворено. Въоръженото турско население там е готово за бой“. В тези информации се съобщава още, че башибозукът се раздвижва около Бургас, за агитацията за дигне въстание в Стара Загора и за опитите на въстаниците да се подпалият железопътните мостове и се попречи предаването на турски войски срещу въстаниято население (Из Документи от преписката на императорското и кралско министерство на външните работи по Източен въпрос от 16 май 1873 до 31 май 1877 год. Виена, 1878 г., Буда Пешта, Националната библиотека, „Сейчени“, № 315, 803).

Австро-унгарският генерален консул в Русе Монтионт на 24 май 1876 г. съобщава във Виена, че „Въстанието в България е било великолюбно подготвено. Била е избрана отлична стратегическа позиция. Позволява си да изтъкна една съвсем нова характерна черта: въстанието е организирано не само в по-големите размери, но и стратегически е по-добре обмислено“. („Документи“... стр. 246, гл. 365) А вицеконсулът фон Аленбург от Пловдив докладва на 9 юни 1876 г. на консулът в Одрин, че всеобщолюбно въстание е (турците) да организиран и възбавт християните и че „Съобщенията и търговията са изцяло преустановени. Настроението на християните е особено тревожно. Положението е почти анархическо“. („Документи“... стр. 300, гл. 465).

Това състояние на анархия и безотговорност в османската империя се потвърждава и от докладва на австро-унгарския посланик Зичи от 20 юни: „Въоръжени башибозука и го оставиха да върши безжалостно каквото си поиска. Той е отворен за безброй много ужаси, преследване, на което черквите и башибозуките подложиха всички места, заселени с българя. Със своето предизвикателно държане, грабежи и убийства, те предизвикаха безлюбовно и го извотават като нова причина, за да продължат развратата си с българяте... Башибозуките и черквите при надживата да поналякна извършват набези все по-далеч и по-далеч. Българите се изтегат в планините, за да спасят живота си, като извотавят реколтата, която обещават да бъде отлична.“

„Как може да се помогне при наличното на тази ужасна обстановка — засета не е известно“ („Документи“... стр. 304—305, гл. 476).

С такава обективност много журналисти и дипломатически представители на Австро-унгарската империя са предавали действителното положение в България под султаник врем и всеобщата борба на българите през Априлското въстание за извотаване свободата на Отечеството си. Затова и българският историк и наследовател на унгаро-българските отношения Стоян Радев с прецизна историческа оценка пише: „Априлското въстание показа на Европа, че българският народ съществува, че той не е изгубил надежда в бъдещето си и е готов да умре за своето освобождение и в национална независимост. Неуважните жестокости, възприети от поробиците спечелва за правдата на България европейска прогресивно обществено мнение, което направи неуползряна всяка акция в защита на Високата порта. Жестокостите не усмиреха революционната решителност на народа, а удеветориха волята му да се бори до край“ (Стоян Радев, „Априлското въстание и Унгария“, София, 1969, стр. 5) да се бори за свободна България.

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

На Св. Братя

Над Солун изгревът е пак запален,
гора и пръска рой искри;
на небосвода ясен и безкраен,
блеснат две пламнали звезди.

И слушаше народът с устрем жаден
на буквите звука звъняло;
не беше асичкин му труд напразен,
и слава, той си бе играал.

И днес звездите греят все по-ярко,
разпръскват светлина навред.
Българо, поклон стори за малко,
прати им ти на тях привет!

Тодор Лазаров

В ЗАЩИТА НА МИРА

Тържествено събрание по случай прекратяването войната във Виетнам

С благословение на Негово Светейшество Българския Патриарх Максим и по решение на заседаващата в София Младешка комисия при Християнската миротворна конференция на 4 април т. г. в аулата на Духовната академия „Св. Климент Охридски“ бе устроено тържествено събрание за ознаменуване подписаното в Париж споразумение за прекъсване войната и възстановяване мира във Виетнам. По това историческо събитие, което е блестяща победа на героичния виетнамски народ и триумф на мира в света, вземаха участие и изразиха задоволството и възторга си изтънгавите представители на българската църковна общност и на Младешката комисия при Християнската миротворна конференция.

На събранието присъстваха Негово Светейшество Българският Патриарх Максим, Високопреосвещен архиепископ — членове на Св. Синод, епископи, г-н Димитър Тодоров, пред-

ставител на Комитета по въпросите на Българската православна църква и религиозните култове, Нейно Превъзходителство извънредният и пълномощен посланик на Демократична Република Виетнам г-жа Дин Тхи Нгюк Тао, управляващият посолство на Временното революционно правителство на Република Южен Виетнам г-н Нгуен Суан Тхуеу, членовете на Младешката комисия при ХМК, свещеници, студенти от Духовната академия, църковни служители.

Кратко изложение за миротворната дейност на Българската православна църква и по-специално за нейния принос в защита на справедливата кауза на виетнамския народ направи Негово Високопреосвещенство Старозагорският митрополит Паисахий, председател на Отдела за миротворна и икономическа дейност при Св. Синод и член на Работния комитет на ХМК.

С голямо внимание събранието изслуша следното

Изявление на Негово Светейшество Българския Патриарх Максим

във връзка със споразумението за прекратяване на войната и възстановяване мира във Виетнам

„Ваша Високопреосвещенства и Преосвещенства,
Ваша Превъзходителства,

Господни Представители на Комитета по въпросите на
БПЦ и на РК,

Членове на младешката комисия при ХМК,
братя и сестри,

Приветно ми е да присъствавам на това тържествено събрание, посветено на мира в Индокитай, този край от Азия, тежко пострадал от една от най-ужасните войни в света. Драго ми е, че на това събрание присъствуват и дипломатически представители на героичния виетнамски народ, който прояви при неизмерими страдания чутoven героизъм и примерен патриотичен дух. Изпитвам радост, че тук се намират млади миротворци, представители от цял свят, организирани от Християнската миротворна конференция — Прага и Младешка комисия, дошли в нашата столица по покана на нашата Църква да проведат редовната си сесия. Човек изпитва особено задоволство, когато се намира сред борци за опазване висшия дар на хората — живота. Божието благосло-

вение да бъде над вислите и делата им! Българската православна църква, в лицето на Патриарх, членове на Върховното управление на Църквата — Св. Синод, клир и верещици, и по уреченото на мой предшественик блаженпопочиналия патриарх Кирил, и по мое време като Патриарх Български никога не е преставала да бъде на фронта на мира и на мирното съжителство на народите и да издига глас за тържеството на справедливостта в отношенията между хората.

Ваша Превъзходителства, нашата Църква е приобидвала всемерно глас към гласа на целия наш народ в защита на виетнамската правда. И щие сме безкрайно радостни, че настъпва мир и за нашия велик, трудолюбив, миролюбив и героичен народ.

А вие, млади приятели миротворци, като се върнете във вашите страни, отнесете заедно с младешката си решителност да отстоявате мира в света и спомена за България и българския народ, който също етоя целохлупно на стража на мира.

Вог да благословените ваши усилия и нашата вяра в успеха на делото на мира!“

***

ИЗКАЗВАНЕ НА ПОСЛАНИКА НА ДЕМОКРАТИЧНА РЕПУБЛИКА ВИЕТНАМ

Присъстващите на събранието посредствах с бурни аплодисменти появяването на трибуната Нейно Превъзходителство извънредният и пълномощен посланик на Демократична Република Виетнам г-жа Дин Тхи Нгюк Тао, която направи следното изказване:

„Ваше Светейшество, Българския Патриарх Максим, уважени господи,

Преди всичко бих желала да изразя благодарност на Не-

гово Светейшество Българския Патриарх Максим, на Св. Синод на БПЦ, на Духовната академия и на членовете на Младешката християнска комисия при ХМК в Прага затова, че организираха тази среща в поддрена на виетнамската кауза. Също така изразявам нашата дълбока благодарност за хубавите думи, които каза г. Старозагорският митрополит за нашата борба. Също така позволете ми да предлам на всички присъстващите на това събрание сърдечни поздравии от виетнамския народ (г-жоджеставяна).

С подписването на Парижкото споразумение за Виетнам виетнамският народ постигна огромна победа против чуждата агресия. Това е също така огромна победа

на силите на социализма, на силите, борещи се за независимост и свобода и на всички прогресивни сили в целия свят.

Във войната срещу нашия народ САЩ мобилизираха огромно брой военно-въздушни и морски сили; в тази война използваха най-различни модерни оръжия с изключение на водородна бомба. Въпреки всичко това САЩ претърпяха тежки загуби. От тази война те нико не спечелиха, нико неосек тежки загуби. От тази война САЩ загубиха много нещо. Та остави тежки последици във всички области на живота на американците. Тази агресивна война, която САЩ водиха срещу нашия народ, създаде редица кризи в живота на САЩ. Напоследък ние сме свидетели на инфлационни и политически додър, а престојът в САЩ все повече се повишава.

Шестдесет дни, след като влезе в сила подписаното споразумение, всички военни части на САЩ бяха изтеглени на 29 март, т. г.

Това е историческа победа на вьетнамския народ, защото след дълъг период от 115 години за пръв път за нашата земя няма нито един агресор. Въпреки всичко САЩ бяха принудени да прекратят своята агресивна война срещу нашия народ, но все пак не се отказват от своите планове да поддържат военното си присъствие в тази зона на света. С подкрепата на САЩ сайгонската администрация непрекъснато нарушава подписаното споразумение за Виетнам. В мина Родина остават повече от десет хиляди военни американски съветници, които са преоблечени като цивилни. САЩ продължават да внасят незаконно оръжие за сайгонските войски. С подкрепата на САЩ сайгонските власти предприемат десетки хиляди военни операции и наказателни операции за омъртвяване срещу свободните райони на Южен Виетнам. Всеки ден сайгонската военна авиация извършва по 200 до 250 полета срещу освободените райони с такти брой самолети, както и преди сключването на мира. Нещо повече, сайгонските войски предприемат и редица военни операции с полнейше сили с цел да не осигурят демократични свободи на южноvietнамското население. Дори при мирните условия сайгонските власти застават мирното население в Южен Виетнам да се населява в концентрационни селища. В този момент в Южен Виетнам още няма истински мир, и там крътата на нашите братя и сестри от Южен Виетнам все още се ле.

По отношение на Северен Виетнам САЩ не искат да разширят нашите пристанища и водни пътища. Те успяха да извадят само три милиона души от нашата земя, а брежнев около 20 000 мили. Те продължават разрушавателни си полети над територията на нашата страна Социалистическа Република Виетнам. В същия период нашата страна и страната на ВРП на Република Южен Виетнам често спазват и изпълняват подписаното споразумение.

Ние освободихме всички американски военни, задържани от нашите летци или военнопослужава. А САЩ и сайгонската администрация освободиха само малка част от нашите военнопослужава, задържани от тях, и още не са освободили нито един политически затворник. Това е грубо нарушение на Парижкото споразумение за Виетнам. Ние смятаме, че подписаното споразумение трябва да бъде изпълнявано стриктно от всички страни, които са го подписали. От всичко това се вижда, че САЩ все още не се отказват от своите замисли да поддържат на власт сайгонската администрация, да прилагат американския неосоциализъм в Южен Виетнам. С подписването на споразумението е определено, че в Южен Виетнам съществуват две администрации, две армии, две воени политически сили, но след подписването на споразумението САЩ не искат да го изпълняват; като не го признават, искат да елиминират от политическия живот ВРП на Република Южен Виетнам.

Във връзка с изтичането на 60-те дни от подписването на Парижкото споразумение за Виетнам двете правителства, на Северен и Южен Виетнам, публикуваха декларация, в която се осъжда тези нарушения от страна на САЩ и сайгонската администрация.

Дами и господа, много се радвам на тази възможност, която ми се даде да присъствам на това събрание. Искрено благодарен съм за този топли чувства, за тези хубави думи. Но те не са само думи, а това доказват и някои други факти по време на борбата, които нашният народ води против американската агресия, дами и господа, заедно с прогресивните сили в целия свят — ние оказахме и продължаваме да оказваме решителна подкрепа на нашата кауза. Виетнамският народ е признателен за тази подкрепа и за помощта, която той получава и получава през време на войната в и мирните дни на всички братя и приятели, в това число и на българската общност. Виетнамският народ е изправен пред сериозни нарушения на споразумението от страна на САЩ и на сайгонската администрация. Затова бих желал да заедно с целия свят да засилим борбата, да я настояваме. Другите страни да спазват и стриктно да прилагат подписаното споразумение.

В името на мира във Виетнам, в Югостония Азия и в

целия свят, в името на благожелателството на вьетнамския народ и на другите народи в Индокитай бихме желали заедно с вас да продължаваме тази борба, като винаги разчитаме на вашата решителна подкрепа и винаги сме уверени, че нашата кауза ще се увеличи с пълна победа (ръкопляскания).

Също така бихме желали да разчитаме на вашата помощ, с която да бъде ускорен процесът за възстановяване на нашата разрушена страна.

Още веднъж изразявам нашата признателност на Негово Светейшество Българския Патриарх Максим, на Св. Синод на БПЦ, на българската църковна общност и на членовете на ХМК при ХМК в Прага за всичко, което ние оказахме за нашата кауза, за нашата победа (ръкопляскания).

Бих желала да предам на вас сърдечни благопожелания. Да креще дружбата между прогресивните сили в целия свят, да креще вечната дружба между вьетнамския и българския народи (ръкопляскания)!*

ИЗКАЗВАНЕ НА УПРАВЛЯВАЩИЯ ПОСОЛСТВОТО НА РЕВОЛУЦИОННОТО ПРАВИТЕЛСТВО НА РЕПУБЛИКА ЮЖЕН ВИЕТНАМ

След това думата бе дадена на управляващото посолство на Временното революционно правителство на Република Южен Виетнам г-н Нгуен Туан Тхуеу. Той каза: „Ваше Светейшество, Български Патриарх Максим, уважаеми дами и господа,

Преди всичко позволете ми да предам на вас, скъпи дами и господа, най-сърдечните поздравя и най-добри пожелания от южноvietнамското население, специално от борещите се от Виетнамската църква. В самите първи дни на нашата борба вьетнамският народ получи и продължава да получава решителна подкрепа и помощ от своите братя и приятели в целия свят, изключително и от братята и сестрите християни от целия свят и от България. За положението във Виетнам след подписването на споразумението ни информира вече г-жа Дин Тхи Нгок Тао. На тази трибуна позволете ми да изразя искрена благодарност и признателност на южноvietнамското население към тази дейност, много полезна за вьетнамската борба, която извършваха българската светска общност, българският народ и всички братя и сестри християни по целия свят. Особено искам да изказа искрена благодарност и признателност на Негово Светейшество Българския Патриарх Максим за неговите братски топли чувства и прован, които той показа решително много силно в подкрепа на нашата борба. Приемете моля, дами и господа, моите пожелания от южноvietнамското население и от нашите братя и сестри християни от Южен Виетнам (ръкопляскания)!*

ИЗКАЗВАНЕ НА РЕКТОРА НА АКАДЕМИЯТА

От името на Академическия съвет, административния персонал, студентите и служителите при Духовната академия „Св. Климент Охридски“ Негово Превосходенство Макариополският Епископ д-р Николай направя следното изказване: „Ваша, тъй отдала очаквала и тъй горещо желана, за прекратяването на военните действия във Виетнам бе посрещната с облекчение и задоволство от всички миролюбиви люде в света. Тя отгува радостно и в сърцата на всички учащи и учащи се в Духовната академия, където постоянно се благоговейно мислят и ежедневно се възнасят към Господа Исуса, Княза на мира, молвители за мир и благовоение между хората.“

Постигнатото споразумение между правителствата на Виетнам и САЩ постави край на една позорна и продължителна, жестока и унищожителна, явна със страшни ужаси и непосусими старания война. То сложи и извади на светли надежди за нов настъпващ живот за изстрадала героичен вьетнамският народ.

Тия дни в престава бе съобщено, че на мястото на разрушената във Виетнам вече почнала да никнат цветя. Нека пожелаем това да бъде един символ за начеващата се пролет и щастливо бъдеще на възкръсналият като феникс из пепелищата на войната доблестен вьетнамският народ. И нека сключеният мир да даде благоприятно отражение и възру друго място по лицето на земята, където още огнищата на войната не са напълно угаснали.

От името на цялото наше академическо семейство и от името на комитета за мир при Академията приветствавам сключеното мирно споразумение за прекратяване на войната във Виетнам. Приветствавам също и вас, драги гости, борещи за мир от Младешката комисия при ХМК по случай вашето заседание (сесия), провеждано под покрива на нашата Алма матер, и ви пожелавам успешна миротворческа дейност.

ПРОЧЕЕ, ДА БЪДЕ И ПРЕБЪДЕ МИРЪТ НА ЗЕМЯТА И БЛАГОВОЛЕНИЕТО МЕЖДУ ЧОВОДЕТЕ ЗА СЛАВА БОЖИЯ И БЛАГОСЛОВЕНИЕ НА СВЕТА!*

ИЗКАЗВАНЕ НА ВОЛФ ДИТРИХ ГУЧ

От името на Младешката комисия при ХМК нейният председател г-н Волф Дитрих Гуч подчерта необходимостта

от солидарност между всички миролюбиви сили в света за превръщане последните от продължителната унизовителна война във Виетнам:

- символ на стагнация и символ на убийство на народа, на бруталните резултати от авторитаризма, на демаскирането на империалистическата система;
- символ на непреклонна съпротива и на борба за самоопределение и за справедливост;
- символ на надежда в страданието.

Но Виетнам е и символ на световната солидарност и на съвместната борба независимо от различията в мироглед и политически убеждения. Оттук проистиха и ангажиментът на Християнската мировна конференция в рамките на движението за световен мир и протест срещу американската война. Този ангажимент очерта общата ни работа за всеобщ мир, за борба срещу империализма и срещу неговите действия, които стават особено явни във Виетнам. Проманя си за бурните дискусии с нашите брати от САЩ и от всички Западноевропейски страни тух в София по време на сесията на КОПР през 1966 г., аз пътя, който преминах, за да постигнем взаимно разбирателство и за това, как бихме трогнати от постигнатото единодушие, отразено в съвместната ни декларация срещу американската политика, в полза на освободителната борба на виетнамския народ.

Водената с неосъснети жертви борба на виетнамския народ, подкрепена от световната солидарност, принуди правителството на САЩ да сключи примирие. Но във Виетнам онеима мир! Страната е опустошена. Повече от 6 милиона бомби и химически вещества са направили големи плащи от страната негодворима за десетилетия. Сахати, сирани и безотечествени бежанци очакват да получат своето право на живот; 200 000 политически затворници са запалени със смърт от южновьетнамския режим.

Правителството на САЩ бе принудено да се откаже от своята милитаристична стратегия, но значи ли това, че се е отказало от целите си във Виетнам? Всички признаци досега говорят против това! И през 1954 г. имаме примирие и договор за свободен избор и самоопределение, за отстраняване на чуждата намеса. Но колко скоро бе унижен този договор, а с него и животът на милиони хора!

Виетнам се нуждае от солидарността на народите, за да настане от примирен мир, да се сложи край на страданията през 30-годишната война, да се принуди американския империализъм да признае и почта границите му, да се стигне във Виетнам до национално примирение и обединение под ръководството на прогресивните сили.

Виетнам се нуждае от световната солидарност за освобождение на политическите затворници и от международен протест срещу мъченичата им от южновьетнамския режим.

Виетнам се нуждае от материалната подкрепа на всички, които се застъпват за справедлив мир, за да се провалят щещите от войната и за да се даде възможност на всички да живеят човешки живот.

Като отделил християни и като Църкви ние сме призовани към солидарност, защото Господ Исусе Христос е на страната на страдащите, защото Той даде живота Си за мира между хората, за правото на ближния.

Затова, като част от Християнската мировна конференция, ние днес на това събрание даваме израз на нашата солидарност с виетнамския народ. Тази солидарност ние ще приложим на дело, политически и материално, с нашите народи и нашите Църкви, като принос към мира във Виетнам.*

ИЗКАЗВАНЕ НА МАЙКЪЛ ТАРАКАН

Г-н Майкъл Таракан, делегат на сесията на Младшеката комисия при ХМК от Индия увери посланиците на виетнамския народ, че в замяна на миролюбивите сили в света няма да го оставят без подкрепа в усилията му да валекува тежките рани, нанесени на страната през време на войната:

„Аз стоям при Вас, за да Ви предявам поздравите и чувствата за солидарност на младите хора откъдето и по-специално от Индия, които не е много близо съюз на Виетнам. Виетнам стoji като вечен символ на благородни принципи, назоваи също от прогресивните хора откъдето. Виетнам доказва, че един храбър народ не може да бъде победен от никаква сила.

Ние всички се гордеем с Виетнам. Както е писал един поет от нашата страна „ДА БЪДЕШ ВИЕТНАМЕЦ В ТОЗИ ЧАС Е НАЙ-ГОЛЯМАТА ЧЕСТ В СВЕТА“.

Докато се радваме на победата на Виетнам, ние трябва да не забравяме също така необходимостта да стоим с виетнамския народ в усилията му да се възстановят от щещите на войната. Аз съм уверен, госпожо Посланик, че всички ние, които стоим с Вас през време на борбата Ви, ще стоим редом с Вас в еднакво героичната Ви борба за изграждането на Вилата на мира.

За да запази, да запази и да разпространи на виетнамския народ чрез неговите уважавани представители с традиционните видийски думи — НЕМАСТЕ!“

ИЗКАЗВАНЕ НА АНТОНИА ХУБАНЧЕВ

За дейността на Християнската мировна конференция в подкрепа на борбата с виетнамския народ говори Антоний Хубанчев, член на Международния секретариат на ХМК.

„Почтете събрание, Позвовете ми нарочно да Ви запозная със становището на Християнската мировна конференция по отношение на конфликта във Виетнам.

Преди всичко, обаче, следва да се подчертае, че Българската православна църква членува и активно сътрудничи в тази световна организация на християнските мировни организации от съюзавето и, а Негово Свещество Българският Патриарх Максим бе дълго години член на ръководния и орган — Работният комитет. С удовлетворение и гордост можем да започнем, че Църквата ни, и аз лично на всички Патриарси и на Вселенският свещеносинод сполучливо архирей, системно и неосклонно дава своя конструктивен принос в съвместните усилия на Църквите и християните от Християнската мировна конференция за съхраняването на световния мир.

Богославането на мира е и християнска практика на мира, изразена в конкретни становища и действия. Затова и ХМК, като глас на християнската съвест и действена институция за мировство в сложната международна обстановка, още от самото начало на империалистическата агресия в Индокитай призова към единство в действията на всички християни за прекратяване на крвопролитие във Виетнам и в спешно си съдействию и стремеше да виетнамския народ да постигне свой собствен път за развитие. Явно съдействию за тази позиция са многоробните официални документи на ХМК по виетнамския проблем. С особена сила и авторитетност това бе подчертано и от IV Вселенския конгрес за мир в Прага. Като за единующо приета резолюция за Виетнам гласи:

„ХМК... уверява виетнамския народ, че активно ще подкрепи справедливата борба на народите от Индокитай. Тя настоява пред всички Църкви да усъвят дейността си, за да се увеличи явността на общественото мнение, а народите на Индокитай да получат жадуваната и заслужена свобода, своята независимост и мир.“

Същевременно ХМК разгръна плодотворно сътрудничество и подкрепи широките църковни кръгове в САЩ, които протестираха против агресията на собственото си правителство и играха съществена роля за запазването на виетнамската война. Особено положителни резултати имаме също така и сътрудничеството на ХМК със Стокхолмската конференция за Виетнам, както и с Международната асамблея на християните за солидарност с народите от Виетнам, Лаос и Камбоджа. От своя страна ХМК създаде своя специална подкомисия за Индокитай (към Международната комисия), която за наша най-голям радост в края на тази година ще проведе своите заседания под чирното небе на ДР Виетнам в Ханой.

Сега, когато във Виетнам е започнала потресващият гроток на войната, Работният комитет на ХМК на последната си сесия в Москва, в края на м. март т. г., приветства подписването на мирните споразумения за Виетнам и Лаос и апелира за стриктното им спазване. А в приетото на тази сесия комюнике се отбелязва:

„Трябва да се сложи окончателен край на амесалството от страна на американския империализъм във вътрешния живот на народите в Азия. Само по този начин може да се осъществи перспективата народите в Азия да живеят в мир помежду си.“

Бих желал да дам израз на убеждението, че блясната дейност на Църквите и християните, обединени в ХМК, ще бъде съобразена именно с тази перспектива, която разкрива светлите хоризонти на самостоятелното и творческо развитие на народите от Индокитай.“

ИЗКАЗВАНЕ НА СВЕДЕНОИКОНОМ ДИМИТЪР ТОМОВ

Българското свещенство посрещна с чувство на задоволство и радост прекратяването на войната във Виетнам. Тези чувства биха изразени от Негово Всеблагочестие свещеносиноком Димитър Томов, председател на катедралния храм „Св. Нелеза“ в София:

„Ваше Свещество, Ваши Превъзходства, уважаемии господии Тодоров, скъпи на Господа брати — приятели на мира,

За мен е приятен дълг и висока чест, да се явя на това мировно събрание и от името на епонориското свещенство у нас да станя изразител на нашите чувства за задоволство от прекратяване на военните действия във Виетнам и мирно урещане на Виетнамския проблем.

Българското свещенство, следвайки примера на Върховната църковна управа и лично на Негово Свещество — Свещеносиноком Максим, Патриарх Българския, убеди и световно изтъкнатият митрополит — митрополит и издължа глас на протест против натрелената на Виетнам война, за прекратяване на вар-

варските бомбардировки, които причинява възбрани страдания и материални щети на героичния вьетнамски народ, отвика живота на хиляди вьетнамски семейства: жени, стари и деца, и подвратя на виегната справедлива борба за свобода и независимост, на неговото легитимно право сам да уреди своите вътрешни работи, без чужда намеса отвън, за справедлив мир.

Ето защо, ние не само с радост, но и с дълбоко морално удовлетворение посрещаме края на войната във Виетнам и изтегляне войските на агресора от страдащата вьетнамска земя.

Като служители на Миротвореца Христа, възхвалявайки евангелската поведя за „мир на земята и добра воля между хората“, ние сме и винаги ще бъдем в първите редици на борбата за мир и дружба между народите, за укрепване мира в света, за разрешаване всички спорни въпроси в международен аспект с мирни средства — чрез преговори, за загасяване на съществуващите военни огнища по света, за мира — против войната. Това е основно изказване на нашата християнска съвест, неотменна поведя на нашия християнски дълг.

Телеграми

ДО ПРАВИТЕЛСТВОТО НА
ДЕМОКРАТИЧНА РЕПУБЛИКА ВЬЕТ-
НАМ
ДО ВРЕМЕННОТО РЕВОЛЮЦИОННО
ПРАВИТЕЛСТВО НА РЕПУБЛИКА
ЮЖЕН ВЬЕТНАМ

Представителите на Българската православна църква и делегатите на заседаващата в София Младезка комисия при Християнската миротворна конференция, участвували в съвместното тържествено събрание в аулата на Духовната академия по случай сключването на Парижкото споразумение за прекратяване военните действия във Виетнам, приветстваме историческата победа на вьетнамския народ и на цялото миролюбиво човечество.

Дългогодишната империалистическа агресия претърпя провал пред всички благодарение на търпението и героиз-

ДО ПРЕЗИДЕНТА НА ХМК
Негово Високопреосвященство
митрополит НИКОДИМ

Прага

Ваше Високопреосвященство,

Вдъхновявани от евангелските принципи за миротворство, справедливост и братство между всички народи и хора, представители на духовството и на широката църковна кръвог от БПЦ заедно с членовете на заседаващата в София Младезка комисия при ХМК се събраха на съвместно тържествено заседание, посветено на мира в Индокитай.

Те приветстват Ваше Високопреосвященство, многоуважаеми и почитане странични на мира, президент на ХМК, и дават израз на своето дълбоко удовлетворение и радост от

Мирът е неделим. Мирът е еднакво необходим и ценен за всички хора, за да се радват на живота, да творят блага и да изграждат своето по-светло и щастливо бъдеще.

Като поздравяваме героичния вьетнамски народ с големата, преди всичко морална победа, постигната с цената на толкова скъпи жертви, страдания и лишения, ние от сърце му пожелаваме по-сигурно да излекува тежките рани, нанесени му от дългогодишната опустошителна война и с помощта на всички добри хора по света, в обстановка на мир и справедлив мир, да твори своето щастие и благоденствие.

ДЕЛОТО НА МИРА Е СВЕЩЕНО. ТО ЩЕ ПОБЕДИ В СВЕТА, ЗАЩОТО Е ПРАВО, ЗАЩОТО Е БОЖИЕ ДЕЛО!

От името на Негово Свещейство Българския Патриарх Максим, Главният секретар на Св. Синод архимандрит Дометиан поднесе цветя на възвиздените и пълномощие посланици на Демократична република Виетнам и на управленици по съвместно на Временното революционно правителство на република Южен Виетнам в НРБ.

В края присъстващите на събранието приеха с бурни озобрежни следните

ма, проявени от вьетнамския народ, както в северната, така и в южната част на страната Ви. Това е победа на една справедлива кауза на мира, която дава на човечеството пример за самоотвержено отстояване съвния дар на свободата и допринася за по-нататъшното намалване на международното напрежение в света.

Същевременно настояваме за стриктно и безусловно спазване на Парижкото споразумение и протоколите към него от страна на сайгонската администрация и САЩ за омиротворяване на целия Индокитайски полуостров, като заедно с всички миролюбиви народи и хора с добра воля ще съдействуват за изграждането на истинен и благоденстващ Виетнам.

За събранието:

† Старозагорски митрополит ПАНКРАТИЙ

прекратяването на братоубийствената война във Виетнам и Лаос. С дълбоко убеждение, че подписаното Парижко споразумение е историческа победа над империализма и агресията в света, постигнато в резултат на самоотвержената борба на героичния вьетнамски народ и на миролюбивите сили по цялото земно кълбо, те издат гласа за своята християнска съвест в защита и подкрепа на свободното, мирно и творческо развитие на вьетнамския народ.

В молитва, е благодарение за миротворство и в съвместни действия с всички хора с добра воля те неотменно ще се стремят да допринасят за утвърждаването на постигнатия мир, за благо на народите от Азия и за цялото човечество.

За събранието:

† Старозагорски митрополит ПАНКРАТИЙ

СКРЪБНА ВЕСТ

С голяма скръб и дълбока душевна мъка известваме, че на 44-годишна възраст нашата многообична сългура, майка,

ЕЛЕНА ПЕТКОВА МИНКОВА

от с. Орешак, Ловешки окръг

Непрекаждата любовница бе сългурата с правни качества на верна другарка и трудолюбива домакиня, е примерен чист живот, майка е рядка привързаност и всеотдайност в любовта си към рождбата си, дъщеря е голяма и силна обич към родителите; снаха е педобравна преданост и почит към родителите и близките на сългурата си; служилна е блестяща качества на трудолюбие, веднага, великодушна — относителна към съслуживите и винаги е неподкупно отношение към правдата и справедливостта; като човек изобико в обществото мина, незлобива, любвеобилна, със съсредоточени обиски към вярния хора.

Та обичаше много живота, но не толкова за себе си, а за да може да се радва на всички, да радва и ошаставява живота на близките си.

на 1 май т. г., след продължително тежко боледуване почива дъщеря, сестра и снаха

И ти се радваш на нашата обич, която бе откъд на нейната голяма привързаност и обич към нас. И затова с благодарност си качества ти остава западени в нашето съзнание.

Възкръсвалит от мъртвите Живноводци да и весел в истиното на праведниците за вечен блажен живот.

Да бъде вечна небната памот!

ОПЕЧАЛЕНИ: сългур КОНСТАНТИН, дъщеря МАКСИМКА, дедер МАКСИМ ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ, сългуря ПЕНА, баща ПЕТКО, майка СТАНА, брат ВАСИЛ, сестра ПЕНКА

Редактор дед, Георги П. Царев

Печатница „9-ти септември“ — София

Цена 9 стотинки — годишен абонамент 2,50 лв.; сметка 11101 БНБ — Софийски градски окръг

Печатница „9-ти септември“ — София